

proclamatie aangekondigd moeten worden. 'Dit stuk', aldus van Boeyen, 'moet sterk de indruk maken, welke wensen de Kroon voor ons volk heeft . . . Het Koninklijk Gezag moet tot de ziel van het volk doordringen. Door dit staatsstuk moet den volke geleerd worden: het is de Kroon die regeert' – en onder 'de Kroon' verstond van Boeyen niet: koningin en minister of koningin en kabinet, maar louter de koningin als wier 'dienaren' ('knechten' van 'de baas') hij de ministers zag.

Toen van Boeyen in maart '41 deze nota schreef, was in de ministerraad al gebleken dat ook in de visie van Gerbrandy de koningin boven de ministers stond, en dan niet alleen wat het ontslaan van ministers betrof (dat had hij op 6 februari in de 'regeringsverklaring' naar aanleiding van de Geers 'desertie' al duidelijk gemaakt), maar ook wat hun benoeming aanging. Uit de notulen van de kabinetsvergadering op 12 februari haalden wij reeds aan dat Steenberghe bezwaar maakte tegen 'de stelling dat voor ontslag van een minister geen verantwoordingsplicht bestaat'. In die vergadering ontspan zich evenwel (de notulen zwijgen er over) een heel 'debat over de ministeriële verantwoordelijkheid. Gerbrandy', zo noteerde van den Tempel in zijn dagboek, 'verkondigt dienaangaande zonderlinge opvattingen: de koningin beslist over aanblijven of ontslag van ministers . . . Welter en Steenberghe verdedigen de bestaande constitutie. Wij' (Albarda en van den Tempel-zelf) 'ook, natuurlijk. Welter fluistert mij tijdens de zitting toe: 'Dit is reeds de absolute monarchie.''¹

★

De nota die van Boeyen in maart voor de Commissie-Terugkeer schreef, werd niet aan de koningin ter kennis gebracht. Wel geschiedde iets anders – iets dat veel belangrijker was. Begin april namelijk richtte Gerbrandy met betrekking tot het naoorlogse staatsbestel in diep geheim (zelfs van Boeyen wist er niets van, evenmin Kasteel) een lange nota van 28 pagina's tot de koningin die hij op haar wens geschreven had en die voor haar persoonlijk bestemd was.

In die nota² stelde hij in hoofdstuk 1 als zijn eerste conclusie, 'dat het goed is', (na de bevrijding) 'met een parlementloze regering te rekenen,

¹ Van den Tempel: 'Dagboek', p. 85–86 (12 febr. 1941). ² Archief kab. der koningin.